
Vysokoškoláci? Jen je nechte, ať si platí

Vysokoškoláci? Jen je nechte, ať si platí

26.1.2009, rubrika: Názory, strana: 8, autor: Jan Jandourek

Bude třeba platit školné. Tomu se nevyhneme, pokud chceme, aby vysoké školy k něčemu vypadaly. A také proto, jakkoli to zní někomu divně, aby se na vysoké školy dostali lidé z nižších sociálních vrstev. Tedy z rodin, které mají do kapsy hlouběji než jiné.

Ministr školství Ondřej Liška dnes předloží vládě návrh školské reformy. Ta obecně uvažuje o školném jako o jedné z alternativ, jak by mohli studenti kontrolovat kvalitu vysokých škol.

Zahraníční zkušenost ukazuje, že školné ve skutečnosti pomáhá lidem z chudších rodin dostat se na vysokou školu. V praxi je to tak, že „na vysokou“ se velmi často dostanou děti vysokoškoláků. Jsou totiž vybaveny takzvaným sociálním a symbolickým kapitálem. Česky řečeno, mají už z domova nějaké znalosti a pusy mají pěkně vybroušenou, takže umějí své znalosti prodat. To však neznamená, že by děti z rodin rodičů třeba se základním vzděláním byly hloupější. Mají často jen horší startovací čáru. Pokud se jí podaří posunout pomocí peněz, tedy pokud zmizí systém přijímacích zkoušek a testů, který přeje (momentálně) obratnějším, a do škol se dostane inteligentní platící klient, ne jen ten, kdo dobře vyplnil nějaký zkouškový papír, mohlo by to věci pomoci.

O co ještě dále jde? Předně o dvě věci. Hlavně o to, že peněz je ve vysokém školství málo. Pokud si má dnes absolvent vybrat, jestli se chce věnovat akademické dráze, nebo půjde své znalosti zpeněžit do soukromého sektoru, půjde nejspíš k soukromníkovi. Příjem odborného asistenta na vysoké škole neodpovídá tomu, co dostane jinde. Pokud se přesto rozhodne, že bude učit a věnovat se vědě, je to určitý druh fanouškovství. Jenomže stát a jeho vzdělávací politika nemají být záležitostí fanouškovství. Ty peníze je prostě třeba někde vzít.

Někdo namítne, že ty peníze má dát stát. Je přece v zájmu státu, aby měl co nevíce vysokoškolsky vzdělaných lidí. Z toho pak mají prospěch všichni. Jenomže není nic takového jako mytický stát. Je tu jen deset milionů lidí, z nichž někteří platí daně. Pokud bude potřeba dát více peněz do škol, zaplatí na daních více i ti, kteří sami – a ani jejich děti – vysokou školu nemají. Přitom vysokoškolák má, jak víme, většinou nadprůměrný příjem. Proč by měl někdo, kdo nikdy branou žádné fakulty neprošel, jiným přispívat na vyšší životní úroveň? Dobře zaplacený vzdělanec bude jednou platit vyšší daně, řeknou jedni a dostane se tak na všechny. Druzí namítnou, že ti nejnadanější utečou do ciziny a neuvídíme od nich v našem rozpočtu ani korunu. Jejich daně si užijí ti, kteří na jejich vzdělání nemuseli dát ani euro.

Abychom to shrnuli, studovat na vysoké škole není žádné automatické právo. Lidé však jdou na univerzity nikoli proto, že jsou vášniví vlastenci, ale proto, že se chtějí mít lépe. Připlatit si něco dnes, abych se měl lépe příště, není nic drastického a chtít to od nich není nemorální.

Dalším důvodem placení školného je motivace studentů. Když už za něco platím, tak si hlídám, abych za to dostal patřičnou protihodnotu. Sám jsem na vysoké škole učil, takže vím, jak to chodí. Student napíše práci, o které tuší, že ji nebudu pozorně číst. To je demotivující. Já ji jako vyučující nebudu pozorně číst, protože mi to za tu almužnu nestojí. Abych přežil, musím si někde takzvaně „privydělat“, což mě stojí čas i energii. Student tuší, že mu nevěnuji plnou pozornost, tak se nepřetrhne. Nikdo z nás není nakonec šťastný. Pokud však bude student něco platit, je zákazníkem, který si hlídá kvalitu služeb, a já jsem lépe placený poskytovatel.

Od dob antiky víme, že existuje něco jako „zlatá střední cesta“. Nic nepokazíme, když zavedeme rozumné školné, jištěné třeba nějakou formou nízko úročených půjček či nějakým podobným způsobem. Vysokoškoláci státu prospívají, ať jim tedy všichni občané přispějí. Vysokoškoláci také pracují na svém osobním blahobytu – ať za to něco zaplatí.

Někdo namítne, že peníze na vysoké školy má dát stát. Jenomže není žádný stát. Jen deset milionů lidí, z nichž někteří platí daně. A někteří z nich ani vysokou nestudují.